

تحلیل تطبیقی دستاوردهای سیاسی انقلاب اسلامی با آرمان‌های سیاسی آن

(با تاکید بر محورهای بیانیه گام دوم انقلاب)^۱

زهرا فروتنی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۲/۱۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۴/۲۹

چکیده:

یکی از موضوعات اساسی که همواره در حوزه انقلاب‌ها مورد سوال و چالش قرار می‌گیرد، دستاوردها و میزان دستیابی به اهداف و آرمان‌های انقلاب است که پاسخگویی صحیح و علمی به این پرسش اساسی می‌تواند موجب حفظ و تداوم انقلاب و ارزش‌های ایجاد شده باشد. پرداختن به چنین موضوعی در چهل سالگی انقلاب اسلامی با توجه به ماهیت ایدئولوژیک آن ضرورت دارد. نظر به اهمیت این موضوع و نیز با عنایت به تاکید مقام معظم رهبری مبنی بر تحلیل علمی گفتمان بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی توسط دانشگاه‌ها، هدف از این پژوهش، تبیین و تحلیل تطبیقی دستاوردهای سیاسی انقلاب اسلامی با آرمان‌های سیاسی مندرج در قانون اساسی با تاکید بر محورهای بیانیه گام دوم انقلاب است. نوع تحقیق توصیفی - تحلیلی و مشتمل بر سه سوال است و داده‌ها با روش تحلیل محتوا از منابع مورد نظر استخراج شده است. بر اساس یافته‌های تحقیق، انقلاب اسلامی از بین ۱۶ آرمان مهم خود، ۱۴ آرمان را تحقق بخشیده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که جمهوری اسلامی توانسته است اغلب آرمان‌های سیاسی خود را که در قانون اساسی آن تجلی یافته است، محقق سازد ولی لازم است برای تحقق کامل آرمان عدالت اجتماعی و ایجاد تمدن نوین اسلامی تلاش بیشتری کند.

واژگان اصلی:

بیانیه گام دوم انقلاب، تحلیل تطبیقی، دستاوردهای سیاسی انقلاب اسلامی، آرمان‌های سیاسی انقلاب اسلامی، قانون اساسی جمهوری اسلامی

۱. این مقاله مستخرج از طرح پژوهشی است و با حمایت مالی دانشگاه پیام نور انجام شده است.

۲. استادیار گروه مدیریت دولتی دانشگاه پیام نور، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

مقدمه

انقلاب اسلامی ایران، فصل نوینی را در تاریخ بشریت بازکرد و با وجود همه موانع، تهدیدها و تحریم‌ها در ۲۲ بهمن ۱۳۹۷ چهل سالگی خود را پشت سر گذاشت. یکی از موضوعات اساسی که همواره در حوزه انقلاب‌ها مورد سوال قرار می‌گیرد، دستاوردهای آن و میزان دستیابی به اهداف و آرمان‌های انقلاب است که پاسخگویی صحیح به آن می‌تواند موجب درک بهتر واقعیات موجود، امید به آینده و حفظ و تداوم انقلاب و ارزش‌های ایجاد شده باشد. با گذشت ۴۰ سال از حیات انقلاب اسلامی، این انقلاب دستاوردهای زیادی در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، عمرانی، فرهنگی و معنوی، علمی و فناوری، دفاعی و نظامی، بهداشت و سلامت، صنعتی و کشاورزی، زیرساخت‌ها و ... داشته است که هر کدام از آن‌ها می‌تواند جداگانه محور تحقیق و تحلیل قرار بگیرد و رهبری انقلاب نیز بارها بدان تاکید کرده‌اند. به نظر می‌رسد در چهل سالگی انقلاب اسلامی، مقایسه تطبیقی دستاوردهای انقلاب اسلامی با آرمان‌های آن ضرورت دارد؛ چرا که برای آگاهی عموم باید تبیین شود که انقلاب اسلامی تا چه حد توانسته به اهداف و آرمان‌های خود دست یابد؟ از آنجا که تحلیل همه دستاوردها در عرصه‌های مختلف در یک مقاله نمی‌گنجد؛ در این نوشتار دستاوردهای مهم سیاسی انقلاب اسلامی با تاکید بر محورهای بیانیه گام دوم انقلاب و آرمان‌های سیاسی مندرج در قانون اساسی، تبیین و سپس مورد تطبیق و تحلیل قرار می‌گیرند.

مبانی نظری

بیانیه گام دوم انقلاب

در چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی، رهبر انقلاب با صدور «بیانیه گام دوم انقلاب» به تبیین دستاوردهای چهار دهه گذشته انقلاب پرداختند. این بیانیه یک ترسیم کلی از گذشته، حال و آینده انقلاب اسلامی است که در آن چهار نکته کلیدی وجود دارد: ۱- عظمت وقوع و ماندگاری انقلاب اسلامی ۲- عظمت کارکرد انقلاب اسلامی تا به امروز ۳- عظمت چشم اندازی که انقلاب اسلامی باید به آن برسد ۴- عظمت نقش نیروی جوان متعهد در مسیر پیش رو (آیت الله خامنه‌ای: ۱۳۹۸/۳/۱). بیانیه گام دوم، نقشه راه روشنی مبتنی بر امید واقع بینانه است که در پی انتقال هوشمندانه میراث عظیم انقلاب به نسل جدید در کنار وظیفه‌سازی برای مسئولان و مدیران و مسئولیت آفرینی برای جوانان شایسته، تلاش می‌کند تا این حرکت عظیم الهی را به تمدن نوین

اسلامی و آمادگی برای ظهور دولت کریمه و ولایت عظمای مهدوی □ متصل کند (حاج علی اکبری، ۱۳۹۷). این بیانیه، منشوری جامع از سوی رهبری است ... و حاوی نکاتی است که در صورت تبیین و اجرای کامل، به منزله سند توسعه و تحول همه جانبه برای کشور عمل خواهد کرد (پیرهادی، ۱۳۹۷). سند گام دوم انقلاب را باید فراتر از یک بیانیه ... در واقع یک دکترین و راهکار برای عمل در دهه پنجم انقلاب در نظر گرفت؛ دکترینی که هسته مرکزی آن سپردن کار به جوان‌ها برای یک پیشرفت همه جانبه است ... افتخار به گذشته و امید به آینده دو رکن اصلی بیانیه هستند. در این بیانیه، رهبر انقلاب توصیف مشروح و واقع بینانه‌ای از آنچه در این ۴۰ سال پس از انقلاب گذشته است، ارائه کردند، تحلیل دقیق و منصفانه‌ای از دستاوردها و حتی خون‌آورد‌ها و در کنار آن‌ها ضعف‌ها و کاستی‌ها پیش کشیدند و در ادامه با اشاره به دلالت‌ها و نشانه‌های روشن، به چرایی یک آینده پر امید و درخشان پرداختند (عبداله‌ی، ۱۳۹۷). تجمیع نگاه تاریخی، توصیف وضع موجود، نشان دادن چشم انداز، راه نیل به چشم انداز و موتور محرک و پیشران حرکت به سمت چشم انداز، ویژگی مهم این بیانیه است ... (صابری، ۱۳۹۷). رهبر انقلاب در این بیانیه اشاره‌ای نیز به موانع موفقیت یا علل شکست‌ها داشته‌اند: «دشمنی خارجی و تحریم‌ها، از خارج و مدیریت‌ها و عیوب ساختاری، از داخل». با فرض برون‌زا دانستن موانع خارجی، گام بعد عبارت است از موشکافی نسبت به مشکلات مدیریتی و عیوب ساختاری که ریشه آن در داخل نظام سیاست‌گذاری خود ماست (خاندوزی، ۱۳۹۷). گام دوم ... هم آسیب‌شناسی عالمانه از وضع موجود است و هم حرکتی در مسیر گفتم‌سازی برای تحکیم آینده انقلاب اسلامی و اعتلای ایران و جهان اسلام و وحدت مسلمین قلمداد می‌شود و ریشه در حکمت یک رهبر متفکر و موحد دارد (زرهانی، ۱۳۹۷).

پیشینه تحقیق

در رابطه با دستاوردهای سیاسی انقلاب اسلامی (شجاعیان، ۱۳۹۶) در تحقیقی با عنوان "نتایج سیاسی انقلاب اسلامی ایران" به استقلال سیاسی، ایجاد نهادهای سیاسی جدید، مردم‌سالاری دینی و وحدت‌گرایی در جهان اسلام، به عنوان نتایج مهم سیاسی انقلاب اسلامی اشاره کرده و (سبزه‌ای، ۱۳۹۵) در تحقیقی با عنوان "بررسی و تحلیل جامعه‌شناختی نتایج سیاسی انقلاب اسلامی" پ‌یامدهای سیاسی انقلاب اسلامی را بر اساس شاخص‌های دولت‌سازی، مشارکت سیاسی، صدور

انقلاب، احزاب سیاسی و مطبوعات تحلیل کرده است. (جمالی زواره، ۱۳۹۷) در کتابی با عنوان "دستاوردهای سیاسی انقلاب اسلامی" برخی از دستاوردهای سیاسی انقلاب را تبیین کرده است. وجه تمایز این تحقیق با مطالعات قبلی: ۱- مطالعه دستاوردهای سیاسی چهل ساله انقلاب اسلامی با تاکید بر محورهای بیانیه گام دوم رهبری ۲- استفاده از روش علمی مطالعه تطبیقی ۳- مقایسه تطبیقی این دستاوردها با آرمان‌های سیاسی مندرج در قانون اساسی است که تحقیق حاضر از این سه جنبه دارای نوآوری است.

روش تحقیق

هدف این پژوهش، مقایسه تطبیقی دستاوردهای سیاسی انقلاب اسلامی با آرمان‌های سیاسی مندرج در قانون اساسی جمهوری اسلامی با تاکید بر محورهای بیانیه گام دوم رهبری است. روش تحقیق حاضر توصیفی - تحلیلی و ابزار گردآوری داده‌ها، کتابخانه‌ای است که با روش تحلیل محتوا انجام شده است. محتوای مورد تحلیل، بیانیه گام دوم رهبری و متن قانون اساسی است. متون یاد شده مطالعه و مقولات مرتبط با موضوع تحقیق، از آن‌ها استخراج و کدگذاری شدند و سپس مورد پردازش، تحلیل و استنتاج قرار گرفتند. بر اساس نتایج حاصل از تحلیل یافته‌ها، به سؤالات تحقیق پاسخ داده شد. سؤالات پژوهش حاضر عبارتند از:

۱. آرمان‌های سیاسی انقلاب اسلامی مندرج در قانون اساسی جمهوری اسلامی کدامند؟
۲. دستاوردهای سیاسی چهل ساله انقلاب اسلامی با تاکید بر محورهای بیانیه گام دوم انقلاب کدامند؟
۳. در یک مقایسه تطبیقی، آیا انقلاب اسلامی توانسته است به آرمان‌های سیاسی خود دست یابد؟

یافته‌های پژوهش

۱. آرمان‌های سیاسی انقلاب اسلامی

جهت پاسخ به سوال اول تحقیق، آرمان‌های سیاسی انقلاب با استناد به مفاد قانون اساسی استخراج و تبیین می‌شود (جدول ۱).

جدول ۱: آرمان‌های سیاسی مندرج در قانون اساسی

اصل	متن مندرج در قانون اساسی
۱	تشکیل نظام جمهوری اسلامی
۲	۵. امامت و رهبری مستمر و نقش اساسی آن در تداوم انقلاب اسلامی. ج. نفی هرگونه ستمگری و ستم کشی و سلطه‌گری و سلطه‌پذیری، قسط و عدل و استقلال سیاسی..
۳	۵ - طرد کامل استعمار و جلوگیری از نفوذ اجانب. ۶ - محو هرگونه استبداد و خودکامگی و انحصارطلبی. ۷ - تامین آزادیهای سیاسی و اجتماعی در حدود قانون. ۸ - مشارکت عامه مردم در تعیین سرنوشت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ۹- رفع تبعیضات ناروا و ایجاد امکانات عادلانه برای همه، در تمام زمینه‌های مادی و معنوی. ۱۶ - تنظیم سیاست خارجی کشور براساس معیارهای اسلام، تعهدبرادرانه نسبت به همه مسلمانان و حمایت بی‌دریغ از مستضعفان جهان.
۵	در زمان غیبت حضرت ولی عصر <small>علیه السلام</small> ... ولایت امر و امامت امت برعهده فقیه عادل و باتقوا، آگاه به زمان، شجاع، مدیر و مدبر است که طبق اصل یکصد و هفتم عهده‌دار آن می‌گردد.
۶	... امور کشور باید به اتکاء آرای عمومی اداره شود، از راه انتخابات: انتخاب رئیس جمهور، نمایندگان مجلس شورای اسلامی، اعضای شوراها و نظایر این‌ها، یا از راه همه‌پرسی...
۷	طبق دستور قرآن کریم: "و امرهم شوری بینهم" و «شاورهم فی الامر» شوراها: مجلس شورای اسلامی، شورای استان، شهرستان، و.. از ارکان تصمیم‌گیری و اداره امور کشورند...
۹	در جمهوری اسلامی ایران آزادی و استقلال و وحدت و تمامیت ارضی کشور از یکدیگر تفکیک‌ناپذیرند ...
۱۱	به حکم آیه کریمه «ان هذه امتکم امه واحده و انا ربکم فاعبدون» همه مسلمانان یک امتند و دولت جمهوری اسلامی موظف است سیاست کلی خود را بر پایه ائتلاف و اتحاد ملل اسلامی قرار دهد...
۱۹	مردم ایران از هر قوم و قبیله که باشند از حقوق مساوی برخوردارند و ...

۲۰	همه افراد ملت اعم از زن و مرد یکسان در حمایت قانون‌قرار دارند و از همه حقوق انسانی...
۲۳	تفتیش عقاید ممنوع است و ...
۲۴	نشریات و مطبوعات در بیان مطالب آزادند، مگر آن که منخل به مبانی اسلام یا حقوق عمومی باشد.
۲۶	احزاب، جمعیتها، انجمنهای سیاسی و صنفی وانجمنهای اسلامی یا اقلیتهای دینی شناخته شده آزادند، مشروط به این که اصول استقلال، آزادی، وحدت ملی، موازین اسلامی و اساس جمهوری اسلامی را نقض نکنند...
۲۸	هرکس حق دارد شغلی را که بدان مایل است و مخالف اسلام و ... نیست برگزیند.
۴۳	۴. رعایت آزادی انتخاب شغل و عدم اجبار افراد به کاری معین و جلوگیری از بهره‌کشی ...
۴۸	در بهره‌برداری از منابع طبیعی و استفاده از درآمدهای ملی در سطح استانها و توزیع فعالیتهای اقتصادی میان استانها و مناطق مختلف کشور، باید تبعیض در کار نباشد...
۵۶	حاکمیت مطلق بر جهان و انسان از آن خداست و هم او، انسان را بر سرنوشت اجتماعی خویش حاکم ساخته است. هیچ‌کس نمی‌تواند این حق الهی را از انسان سلب کند یا در خدمت منافع فرد یا گروهی خاص قرار دهد و ملت این حق خداداد را از طرقی که در اصول بعد می‌آید اعمال می‌کند.
۵۷	قوای حاکم در جمهوری اسلامی ایران عبارتند از: قوه مقننه، قوه مجریه و قوه قضائیه که زیر نظر ولایت مطلقه امر و امامت امت ... این قوا مستقل از یکدیگرند.
۵۸	اعمال قوه مقننه از طریق مجلس شورای اسلامی است که از نمایندگان منتخب مردم تشکیل می‌شود.
۵۹	در مسائل بسیار مهم ... ممکن است اعمال قوه مقننه از راه همه‌پرسی ... صورت گیرد...
۶۲	مجلس شورای اسلامی از نمایندگان ملت که به طور مستقیم و با رأی مخفی انتخاب می‌شوند تشکیل می‌گردد.
۹۱	به منظور پاسداری از احکام اسلام و قانون اساسی از نظر عدم مغایرت مصوبات مجلس شورای اسلامی با آنها، شورایی به نام شورای نگهبان با ترکیب زیر تشکیل می‌شود.
۱۰۷	تعیین رهبر به عهده خبرگان منتخب مردم است. خبرگان رهبری درباره همه فقهای

واجد شرایط مذکور در اصل پنجم و یکصد و نهم بررسی و مشورت می کنند... او را به رهبری انتخاب می کنند.	
شرایط و صفات رهبر	۱۰۹
وظایف و اختیارات رهبر	۱۱۰
سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بر اساس نفی هر گونه سلطه جوئی و سلطه پذیری، حفظ استقلال همه جانبه و تمامیت ارضی کشور، دفاع از حقوق همه مسلمانان و عدم تعهد در برابر قدرت های سلطه گر و روابط صلح آمیز متقابل با دول غیر محارب استوار است.	۱۵۲
هرگونه قرارداد که موجب سلطه بیگانه بر منابع طبیعی و اقتصادی، فرهنگی، ارتش و ... گردد ممنوع است.	۱۵۳
جمهوری اسلامی ایران سعادت انسان در کل جامعه بشری را آرمان خود می داند و استقلال و آزادی و حکومت حق و عدل را حق همه مردم جهان می شناسد. بنابراین در عین خودداری کامل از هر گونه دخالت در امور داخلی ملت های دیگر از مبارزه حق طلبانه مستضعفین در برابر مستکبرین در هر نقطه از جهان حمایت میکند.	۱۵۴

۲. دستاوردهای سیاسی انقلاب اسلامی با تاکید بر محورهای بیانیه گام دوم

در بیانیه گام دوم، رهبر انقلاب به دستاوردها و برکات بزرگ انقلاب اسلامی در زمینه‌های مختلف پرداخته اند که به دلیل محدود بودن قلمرو موضوعی این مقاله به دستاوردهای سیاسی انقلاب، دستاوردهای سیاسی مندرج در بیانیه استخراج گردید (جدول ۲).

جدول ۲: دستاوردهای سیاسی انقلاب اسلامی مندرج در بیانیه گام دوم

شماره	دستاوردهای سیاسی از منظر رهبری در بیانیه گام دوم
۱	تبدیل رژیم سلطنت استبدادی به حکومت مردمی و مردم‌سالاری
۲	قرار دادن عنصر اراده ملی در کانون مدیریت کشور
۳	ایجاد ثبات و امنیت و حفظ تمامیت ارضی ایران
۴	ایجاد زمینه‌های مشارکت مردمی در مسائل سیاسی و...
۵	ارتقاء شگفت‌آور بینش سیاسی آحاد مردم

۶	حضور مردم در صحنه‌های ملی و استکبارستیزی
۷	سنگین کردن کفه عدالت در تقسیم امکانات عمومی کشور
۸	ایستادگی در برابر زورگویان و مستکبران جهان و پیشگیری از سلطه دوباره آن‌ها بر کشور
۹	ایجاد کشور و ملتی مستقل، آزاد، مقتدر، باعزت، متدین، پیشرفته
۱۰	تأثیر اساسی در منطقه و دارای منطبق قوی در مسائل جهانی
۱۱	اقتدار انقلاب اسلامی و تغییر چالشها و شکست مستکبران
۱۲	برچیدن بساط نفوذ نامشروع آمریکا از منطقه غرب آسیا
۱۳	حمایت جمهوری اسلامی از مبارزات مجاهدان فلسطینی و دفاع از حزب‌الله و مقاومت در منطقه
۱۴	اعتلای جایگاه ملت ایران در چشم جهانیان
۱۵	تحرك جدید نهضت بیداری اسلامی بر اساس الگوی مقاومت در برابر سلطه آمریکا و صهیونیسم
۱۶	شکست سیاست‌های آمریکا در منطقه غرب آسیا و زمین‌گیر شدن همکاران خائن آنها در منطقه
۱۷	گسترش حضور قدرتمندانه سیاسی جمهوری اسلامی در غرب آسیا و بازتاب وسیع آن در سراسر جهان سلطه

به منظور تحلیل و مقایسه دستاوردهای سیاسی با آرمان‌های سیاسی، اهم این دستاوردها با تاکید بر محورهای بیانیه گام دوم تجمیع، طبقه‌بندی و سپس به تفکیک تبیین و تحلیل می‌شود (جدول ۳).
جدول ۳: طبقه‌بندی دستاوردهای سیاسی ۴۰ ساله انقلاب بر تاکید بر محورهای بیانیه گام دوم

شماره	عناوین طبقه بندی شده دستاوردهای سیاسی
۱	سرنگونی حاکمیت ۲۵۰۰ ساله شاهنشاهی و تشکیل جمهوری اسلامی
۲	تدوین قانون اساسی جمهوری اسلامی
۳	حاکمیت ولایت فقیه و پیوند دین و سیاست
۴	مردم سالاری و ارتقای مشارکت و رشد سیاسی مردم
۵	تشکیل مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان
۶	تحقق آرمان استقلال و آزادی

۷	ایجاد ثبات و امنیت و حفظ تمامیت ارضی ایران
۸	استقرار نسبی عدالت اجتماعی
۹	سیاست خارجی بر اساس "عزت، حکمت و مصلحت" و سیاست نه شرقی، نه غربی
۱۰	احیا و معرفی اسلام ناب به عنوان مکتب تعالی بخش و تلاش برای احیای تمدن اسلامی
۱۱	افشای چهره واقعی کشورهای غربی و کمک به بیداری اسلامی ملت ها
۱۲	شکست ابهت آمریکا و ایجاد روحیه استکبارستیزی
۱۳	جهانی کردن مبارزه با رژیم صهیونیستی
۱۴	صدور انقلاب و گسترش پیام انسانی و آزادیبخش انقلاب و حمایت از حقوق مستضعفان
۱۵	احیای ارزش های معنوی در میان مبارزان مسلمانان
۱۶	کسب عزت و اقتدار ملی، منطقه‌ای و جهانی

تحلیل دستاوردهای سیاسی انقلاب اسلامی

۱- سرنگونی حاکمیت ۲۵۰۰ ساله شاهنشاهی و تشکیل حکومت جمهوری اسلامی

حکومت ایران در دوران قبل از انقلاب، نظام سلطنتی به شکل موروثی بود و مردم ایران هیچ نقشی در به قدرت رسیدن پادشاه نداشتند. شاه از اختیارات کامل برخوردار بود ... استبداد سیاسی، خفقان، مطلق العنان بودن شاه و دربار و نامحدود بودن اختیاراتشان، فقدان قانون و امنیت فردی، دخالت و نفوذ بیگانگان در امور کشور، جلوگیری و قلع و قمع هر فکر و اندیشه‌ای که حکومت آن را نمی‌پسندید، از ویژگی‌های حکومت پهلوی بود (جمالی زواره، ۱۳۹۷: ۴۷-۴۶). با پیروزی انقلاب اسلامی، نظام ۲۵۰۰ ساله شاهنشاهی فروریخت و مبارزه پانزده ساله ملت مسلمان ایران به رهبری امام خمینی \square با شعار همگانی "استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی" به ثمر رسید. مردم ایران در ۱۲ فروردین ۱۳۵۸ با اکثریت ۹۸/۲ درصدی به نظام جمهوری اسلامی رأی مثبت دادند و حکومت جمهوری اسلامی به عنوان بزرگترین دستاورد سیاسی انقلاب اسلامی و الگویی جدید از حکمرانی در ایران و جهان، تشکیل شد.

۲- تدوین قانون اساسی جمهوری اسلامی

قانون اساسی جمهوری اسلامی یکی از دستاوردهای بنیادی انقلاب اسلامی و آینه‌ای از مردم سالاری دینی است. این دستاورد که خود منشا دستاوردهای دیگری بوده ... مترقی‌ترین قانون

اساسی در جهان است ... اسلامی بودن اصول آن؛ پذیرش جمهوریت و تکیه به آراء مردم در امور سیاسی حکومت؛ پذیرش اصول اعتقادی دین اسلام؛ قائل شدن به کرامت و اصول والای انسان و آزادی توأم با مسئولیت او در برابر خدا؛ پذیرش اصل ولایت فقیه به عنوان یکی ارکان اساسی حکومت اسلامی؛ تاکید بر استقلال کشور و نفی سلطه‌گری و سلطه‌پذیری؛ حمایت از همه مسلمانان و مستضعفان جهان؛ اعتقاد به اصل مساوی بودن همه در برابر قانون از ویژگی‌های این قانون اساسی است (جمالی زواره، ۱۳۹۷: ۷۲-۶۷). بر اساس اصل مردم سالاری دینی، مردم در تصویب قانون اساسی جمهوری اسلامی مشارکت جدی داشتند و در همه پرسی سال ۱۳۵۸ با رأی مثبت ۹۹/۵ درصد شرکت کنندگان مصوب شد (عمید زنجانی: ۱۴۲۱ ه.ق). بازنگری قانون اساسی در سال ۱۳۶۸ نیز با رأی مثبت ۹۷/۳۸ درصدی مردم به تصویب رسید.

۳- حاکمیت ولایت فقیه و پیوند دین و سیاست

یکی از دستاوردهای انقلاب اسلامی، تلفیق رهبری دینی با رهبری سیاسی بود. به این معنا که رهبری سیاسی در جامعه اسلامی در اختیار فقیه جامع الشرایط قرار گرفت. این مسئله به نوعی احیای پدیده‌ای بود که در صدر اسلام به ویژه در دوره حکومت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم وجود داشت (شجاعیان، ۱۳۹۶: ۲۱). بر اساس اصل پنجم قانون اساسی: "در زمان غیبت ولی عصر عجل الله فرجه در جمهوری اسلامی ایران، ولایت امر و امامت امت بر عهده فقیه عادل و باتقوا، آگاه به زمان، شجاع، مدیر و مدبر است که طبق اصل یک صد و هفتم عهده‌دار آن می‌گردد". امام خمینی فرمودند: "ولایت فقیه، یکی از مبانی فکری و اعتقادی ما در مسئله حکومت اسلامی است و آن را استمرار امامت و رهبری رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در جامعه اسلامی می‌دانیم. بدون ولایت فقیه در رهبری و رأس جامعه، حکومت اسلامی در عصر کنونی مفهومی ندارد (صحیفه نور، جلد ۱۰: ۳۰۸). ... بسیاری از احکام عبادی اسلام، عبادی سیاسی است که غفلت از آن‌ها این مصیبت‌ها را به بار آورده. پیغمبر اسلام تشکیل حکومت داد مثل سایر حکومت‌های جهان، لکن با انگیزه بسط عدالت اجتماعی" (امام خمینی، ۱۲۶۸). حضرت امام بر پیوند دین و سیاست تأکید داشتند و فرمودند، اسلام، دین سیاست است و حکومت دارد.

۴- مردم سالاری و ارتقای مشارکت و رشد سیاسی مردم

در دوران پهلوی نهادهای مردم سالار هیچ جایگاهی نداشتند و اگر انتخاباتی برگزار می‌شد، نمایشی و صوری بود (فردوست به نقل از بصیرت: ۱۳۹۵). ولی بعد از انقلاب اسلامی برگزاری

انتخابات یکی از اصلی‌ترین روش‌های اداره جامعه بوده که از آغاز انقلاب تاکنون هیچ وقفه‌ای در آن ایجاد نشده است. قانون اساسی جمهوری اسلامی دولت را به مشارکت دادن مردم در تعیین سرنوشت خود ملزم کرده است (اصل سوم) و بر اساس اصل ششم نیز، امور کشور باید به اتکای آرای عمومی اداره شود که انتخاب رئیس جمهور، نمایندگان مجلس، اعضای شوراهای و ... از آن جمله است (اسحاقی: ۱۳۸۶). در اصل ۵۶، قانونگذار حاکمیت الهی را با حاکمیت مردمی ترکیب کرده که یکی از ویژگی‌ها و دستاوردهای مهم انقلاب اسلامی محسوب می‌شود. بر همین اساس برخی حقوقدانان، اصل ۵۶ را جوهره قانون اساسی می‌دانند. مشارکت‌های مردم در تعیین سرنوشت خود، به دو طریق مستقیم (اصل ۵۹) و غیرمستقیم (اصل ۶۱) انجام می‌شود. از دیگر جلوه‌های مردم سالاری نظام، انتخاب شخص اول مملکت یعنی مقام رهبری است که در اصل ۱۰۷ قانون اساسی پیش بینی شده است. رهبری در بیانیه گام دوم از این مشارکت‌ها به عنوان قرار دادن عنصر اراده ملی در کانون مدیریت کشور یاد کردند و با اشاره به ارتقاء رشد سیاسی مردم فرمودند "انقلاب بینش سیاسی آحاد مردم و نگاه آنان به مسائل بین‌المللی را به گونه‌ی شگفت‌آوری ارتقاء داد. تحلیل سیاسی و فهم مسائل بین‌المللی ... میان عموم مردم در همه‌ی کشور و همه‌ی ساحت‌های زندگی جاری شد و ..." (آیت الله خامنه‌ای: ۱۳۹۷/۱۱/۲۴).

۵- تشکیل مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان

پیش از انقلاب، فرامین شاه در مجلس، بدون هیچگونه مخالفتی به تصویب می‌رسید (جمالی زواره، ۱۳۹۷: ۴۷-۴۶). پس از پیروزی انقلاب، تغییرات بنیادینی در ساختار قانونی و عملکرد مجلس صورت گرفت که یکی از جلوه‌های مردم سالاری دینی محسوب می‌شود. این تغییرات موجب اقتدار لازم برای مجلس شورای اسلامی شد و حق دخالت نمایندگان مردم در عموم مسائل کشور را فراهم ساخت ... عمده‌ترین موارد اقتدار مجلس عبارتند از: استقلال قوه مقننه (اصل ۵۷ قانون اساسی)؛ حق قانونگذاری در عموم مسائل کشور (اصل ۵۷)؛ حق دادن رای اعتماد به وزراء دولت (اصل ۷۱)؛ حق سوال کردن از رئیس جمهور و وزراء (اصل ۸۸)؛ حق استیضاح رئیس جمهور، هیئت وزیران و هر یک از وزراء (اصل ۸۹)؛ حق تحقیق و تفحص در تمام امور کشور (اصل ۷۶)؛ حق رسیدگی به شکایت از قوه مجریه و قضائیه (اصل ۹۰)؛ حق تصویب بودجه کل کشور (اصل ۵۲)؛ حق تصویب عهدنامه‌ها، مقاوله‌نامه‌ها، قراردادها و موافقت‌نامه‌های بین‌المللی (اصل ۷۷)؛ حق تصویب تغییر خطوط مرزی (اصل ۷۸) و ... (جمالی زواره، ۱۳۹۷: ۸۲-۷۵) که جزو

دستاوردهای مهم انقلاب است. این اختیارات پیش از انقلاب در دست شاه بود. شورای نگهبان از دیگر دستاوردهای مهم انقلاب اسلامی برای صیانت از قوانین اسلام و قانون اساسی است. پیش از انقلاب اسلامی، مجلس شورای ملی مقررات خلاف احکام شرعی به تصویب می‌رساند ولی قانون اساسی جمهوری اسلامی مجلس را ملزم کرده، هیچگونه قوانینی مخالف موازین شرعی و قانون اساسی تصویب نکند و بر اساس اصل ۹۱ و ۹۳ قانون اساسی، وظیفه شورای نگهبان محافظت از این امر است.

۶- تحقق آرمان استقلال و آزادی

«استقلال» یکی از اصلی‌ترین آرمان‌های ملت ایران بود که تحقق یافت. وابستگی به بیگانه از مختصات حکومت رضاخان و محمدرضا شاه بود (فردوست به نقل از پایگاه بصیرت: ۱۳۹۵). شاه در راستای تأمین منافع غرب در منطقه، ایفای نقش می‌کرد و متحد استراتژیک رژیم اشغالگر صهیونیستی در منطقه بود. تصویب لایحه کاپیتولاسیون در سال ۱۳۴۳، نشان دهنده اوج وابستگی پهلوی به آمریکا و نداشتن استقلال سیاسی بود (مدنی: ۱۳۸۷). حضور ۴۰ تا ۶۰ هزار مستشار آمریکایی در ایران پیش از انقلاب، از نشانه‌های این وابستگی است؛ به طوری که حقوق پرداختی به این افراد بیش از حقوق پرداختی به تمام کارمندان ایرانی بود (رستمی: ۱۳۹۷). غرب و به خصوص آمریکا با تاراج منابع اقتصادی ما به شکل‌های گوناگون کشور ما را به صورت مستعمره درآورده بود (مطهری: ۱۳۷۲: ۱۵۰-۱۶۰).

آزادی یکی دیگر از آرمان‌های اصلی انقلاب اسلامی بود که در شعار معروف "استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی" تجلی یافته بود و پس از پیروزی انقلاب در قانون اساسی آن متبلور شد. بر اساس اصل ۹ قانون اساسی: "در جمهوری اسلامی ایران آزادی و استقلال و وحدت و تمامیت ارضی کشور از یکدیگر تفکیک‌ناپذیرند و حفظ آن‌ها وظیفه دولت و آحاد ملت است...". در اندیشه سیاسی امام خمینی، آزادی حقی است الهی و ذاتی انسان. در دیدگاه امام مفهوم آزادی دارای اهمیت و جایگاه خاصی است به گونه‌ای که ایشان در گفتارها و نوشتارهای خود بالغ بر ۳۰۰ مرتبه به این واژه به طور مستقیم اشاره کرده‌اند (فدوی بنده قرائی و تقی زاده، ۱۳۹۱: ۳۴-۳۲). در قانون اساسی ابعاد مختلف آزادی مورد توجه قرار گرفته که برخی از آن‌ها عبارتند از: آزادی فردی: (بند ۶ از اصل دوم و بند ۴ از اصل ۴۳)؛ آزادی فکر و اندیشه: (اصول ۱۲ و ۱۳ و ۱۴)؛ آزادی عقیده: (اصل ۲۳) (جمالی زواره، ۱۳۹۷: ۱۱۴-۱۱۱)؛ آزادی بیان و مطبوعات: (اصل ۲۴).

رهبری در مورد این دو دستاورد مهم انقلاب در بیانیه گام دوم فرمودند: "...استقلال و آزادی کنونی ایران اسلامی دستاورد، بلکه خون‌آوردِ صدها هزار انسان والا و شجاع و فداکار است... این ثمر شجره‌ی طیبه‌ی انقلاب را با تأویل و توجیه‌های ساده لوحانه و بعضاً مغرضانه، نمی‌توان در خطر قرار داد (۹۷/۱۱/۲۴).

۷- ایجاد ثبات و امنیت و حفظ تمامیت ارضی کشور

بر اساس اصول ۱۵۲ و ۱۵۳ قانون اساسی، یکی از آرمان‌های مهم انقلاب، ضمن نفی هرگونه سلطه جوئی و سلطه‌پذیری، حفظ استقلال همه جانبه و تمامیت ارضی کشور است. جمهوری اسلامی در چهل سال گذشته بر این آرمان پای فشرده و بر این اساس برای اولین بار در تاریخ ایران، بعد از هشت سال جنگ تحمیلی، یک وجب از خاک ایران از کشور جدا نشد. رهبری در بیانیه گام دوم (۱۳۹۷) در این رابطه فرمودند: "[انقلاب] ثبات و امنیت کشور و تمامیت ارضی و حفاظت از مرزها را که آماج تهدید جدی دشمنان قرار گرفته بود ضمانت کرد و معجزه پیروزی در جنگ هشت‌ساله و شکست رژیم بعثی و پشتیبانان آمریکایی و اروپایی و شرقی‌اش را پدید آورد".

این دستاورد عظیم در حالی است که پیش از انقلاب در هر مقطعی، بخشی از کشورمان به بیگانگان واگذار شده بود. برای مثال در دوره رضا شاه برخلاف ادعای اقتدار از سوی او، جدایی رشته کوه‌های آارات و بخشیدن آن به ترکیه؛ جدایی دهکده توریستی فیروزه در خراسان شمالی و اعطای آن به روسیه که امروز جزو قلمرو ترکمنستان محسوب می‌شود؛ امضای قرارداد سعدآباد با کشورهای همسایه عراق، ترکیه و افغانستان و جدایی بخش‌های زیادی از ایران؛ بخشیدن اروند رود به عراق؛ جدایی مناطق «بولغ‌باشی»، «جوزر»، «قوری‌گل» از ایران توسط ترکیه؛ جدایی روستاهای «سیرو» و «سرتیک» و برخی مراتع متعلق به کردهای «جیکانلو» ایران؛ اعطای امکانات به باستان‌شناسان آمریکایی برای کاوش در تخت جمشید و تاراج آثار تخت جمشید توسط آن‌ها؛ غصب ۲۱۶۷ از روستاهای کشور توسط رضا شاه و صدور سند این روستاها به نام خود و قتل عام کسانی که از دادن زمین‌هایشان به رضاشاه سر باز زدند؛ واگذاری سرشاخه رود هیرمند و دشت ناامید به مساحت ۳ هزار کیلومتر به افغانستان در سال ۱۳۱۷ که سبب خشکی و کم‌آبی سیستان و بلوچستان گردیده است؛ ناتوانی در جلوگیری از مرگ حدود ۱۰ میلیون ایرانی بر اثر قحطی و گرسنگی ساختگی انگلیس؛ شکست ارتش رضاخان در عرض ۸۰ ساعت در برابر اشغالگران انگلیسی و روسی و خلع رضاشاه از قدرت و تبعید وی به جزیره موریس اتفاق افتاد (مشرق نیوز:

۱۳۹۷). به همین شیوه در زمان محمدرضا پهلوی نیز، جداسازی بحرین از ایران براهتی انجام شد.

۸- استقرار نسبی عدالت اجتماعی

عدالت از جمله مفاهیم بنیادی در عرصه نظریه‌های سیاسی است. در اندیشه اسلامی نیز عدالت از جایگاه مهمی برخوردار است؛ بویژه در اندیشه شیعه، عدل، یکی از اصول پنج‌گانه اعتقادی است. در جمهوری اسلامی، به عنوان نظامی که قدرت و حاکمیت خود را منتسب به خدا می‌داند، عدالت نقش مهمی دارد و قانون اساسی در اصول متعددی به عدالت اشاره کرده و اجرای آن را یکی از اساسی‌ترین وظایف دولت و مسئولان کشور دانسته است (بند «ج» از اصل دوم؛ بند ۹ و ۱۴ از اصل سوم؛ اصل ۱۹ و ۲۰). در دیدگاه رهبری انقلاب نیز، توجه به عدالت در مفهوم پردازی تمدن اسلامی بسیار جدی است. ایشان در حوزه مباحث مربوط به الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت بر این مطلب اصرار دارند که "ما رونق اقتصادی کشور را بدون تأمین عدالت اجتماعی به هیچ وجه قبول نداریم و معتقد به آن نیستیم" (۱۳۹۲/۱۲/۲۰). در بیانیه گام دوم انقلاب نیز فرمودند: "[انقلاب] کفّه عدالت را در تقسیم امکانات عمومی کشور سنگین کرد. نارضایتی این حقیر از کارکرد عدالت در کشور به دلیل آنکه این ارزش والا باید گوهر بی‌همتا بر تارک نظام جمهوری اسلامی باشد و هنوز نیست، نباید به این معنی گرفته شود که برای استقرار عدالت کار انجام نگرفته است. واقعیت آن است که دستاوردهای مبارزه با بی‌عدالتی در این چهار دهه، با هیچ دوره دیگر گذشته قابل مقایسه نیست. در رژیم طاغوت بیشترین خدمات و درآمدهای کشور در اختیار گروه کوچکی از پایتخت‌نشینان یا همسانان آنان در برخی دیگر از نقاط کشور بود. مردم بیشتر شهرها بویژه مناطق دوردست و روستاها در آخر فهرست و غالباً محروم از نیازهای اولیه زیرساختی و خدمت‌رسانی بودند. جمهوری اسلامی در شمار موفق‌ترین حاکمیت‌های جهان در جابه‌جایی خدمت و ثروت از مرکز به همه‌جای کشور و از مناطق مرفه‌نشین شهرها به مناطق پایین‌دست آن بوده است. آمار بزرگ راه‌سازی و خانه‌سازی و ایجاد مراکز صنعتی و اصلاح امور کشاورزی و رساندن برق و آب و مراکز درمانی و واحدهای دانشگاهی و سد و نیروگاه و امثال آن به دورترین مناطق کشور، حقیقتاً افتخارآفرین است؛ بی‌شک این همه، نه در تبلیغات نارسای مسئولان انعکاس یافته و نه زبان بدخواهان خارجی و داخلی به آن اعتراف کرده است؛ ولی هست و حسنه‌ای برای مدیران جهادی و باخلاص نزد خدا و خلق است. البته عدالت مورد انتظار در جمهوری اسلامی که مایل است پیرو حکومت علوی شناخته شود، بسی برتر از این‌ها است و چشم امید برای اجرای آن به شما جوان‌ها است." و در ادامه افزودند: "عدالت

در صدر هدف‌های اولیّه همه بعثت‌های الهی است و در جمهوری اسلامی نیز دارای همان شأن و جایگاه است؛ این، کلمه‌ای مقدّس در همه‌ی زمان‌ها و سرزمین‌ها است و به صورت کامل، جز در حکومت حضرت ولیّ عصر (عج) میسر نخواهد شد ولی به صورت نسبی، همه جا و همه وقت ممکن و فریضه‌ای بر عهده همه بویژه حاکمان و قدرتمندان است. جمهوری اسلامی ایران در این راه گام‌های بلندی برداشته است که قبلاً بدان اشاره‌ای کوتاه رفت؛ و البته در توضیح و تشریح آن باید کارهای بیشتری صورت گیرد و توطئه و ازگونه‌نمایی و لالاق سکوت و پنهان سازی که اکنون برنامه جدی دشمنان انقلاب است، خنثی گردد. با این همه، اینجانب به جوانان عزیزی که آینده‌ی کشور، چشم انتظار آن‌ها است صریحاً می‌گویم آنچه تاکنون شده با آنچه باید می‌شده و بشود، دارای فاصله- ای ژرف است. در جمهوری اسلامی، دل‌های مسئولان به‌طور دائم باید برای رفع محرومیت‌ها بتپد و از شکاف‌های عمیق طبقاتی بشدّت بیمناک باشد. در جمهوری اسلامی کسب ثروت نه‌تنها جرم نیست که مورد تشویق نیز هست، اما تبعیض در توزیع منابع عمومی و میدان دادن به ویژه خواری و مدارا با فریبگران اقتصادی که همه به بی‌عدالتی می‌انجامد، بشدّت ممنوع است؛..." (۱۳۹۷/۱۱/۲۴).

۹- سیاست خارجی بر اساس "عزت، حکمت و مصلحت" و سیاست نه شرقی، نه غربی

امام خمینی از ابتدا ایران را کشوری مستقل از دو ابرقدرت معرفی کردند و فرمودند: "...نه تحت سلطه امریکا می‌رویم و نه زیر بار شوروی. ما مسلمانیم و می‌خواهیم آزاد زندگی کنیم" (امام خمینی، ۱۵: ۳۳۹). رهبر انقلاب نیز در رابطه با روابط خارجی همواره در قول و عمل، بر عدم وابستگی و نیز سه اصل عزت، حکمت و مصلحت تاکید می‌کنند. چنانچه در بیانیه گام دوم (۱۳۹۷) نیز ضمن تاکید بر عزت ملی، روابط خارجی و مرزبندی با دشمن، فرمودند: "این هر سه، شاخه‌هایی از اصل «عزت، حکمت، و مصلحت» در روابط بین‌المللی‌اند".

تا پیش از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، دو قدرت بزرگ جهانی به سرکردگی امریکا و شوروی سابق، با استفاده از توان خویش توانسته بودند دنیا را به دو حوزه مربوط به قلمرو خود تقسیم کنند... (اسحاقی: ۱۳۸۶). یکی از دستاوردهای انقلاب، شکستن این تفکر بود. این انقلاب ثابت کرد که جهان می‌تواند فارغ از این قدرت‌ها، استقلال داشته باشد و به جهان چند قطبی فکر کند. چنانچه رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب فرمودند: "آن‌روز که جهان میان شرق و غرب مادی تقسیم شده بود و کسی گمان یک نهضت بزرگ دینی را نمی‌برد، انقلاب اسلامی ایران، با قدرت و شکوه پا به میدان نهاد؛ چهارچوب‌ها را شکست؛ دین و دنیا را در کنار هم مطرح کرد و آغاز عصر

جدیدی را اعلام نمود" (۱۳۹۷/۱۱/۲۴). امروز انقلاب اسلامی به عنوان قطب سوم قدرت در جهان مطرح است. هر چند برخی دشمنان انقلاب، ناباورانه، چشم‌های خود را بر این واقعیت بستند و آن را انکار کردند؛ ولی کینه توزی‌ها و دشمنی‌های ابرقدرت‌ها و وابستگان آن‌ها نسبت به انقلاب اسلامی ایران، نشان دهنده واقعیت انکارناپذیر قدرت جمهوری اسلامی به عنوان قطب سوم قدرت در عرصه جهانی است (اسحاقی: ۱۳۸۶).

۱۰- احیا و معرفی اسلام ناب به عنوان مکتب تعالی بخش و تلاش برای احیای تمدن اسلامی

تهاجم گسترده فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی غرب و حاکمان دست نشانده آن‌ها در کشورهای اسلامی موجب سیطره غرب بر اسلام در قرن‌های اخیر گردیده بود ولی انقلاب اسلامی ایران با بازشناسی و احیای هویت اسلام، نشان داد که دین می‌تواند عنصری تاثیرگذار بر نظام تصمیم‌گیری دنیا باشد (مرتضوی امامی زواره، ۱۳۹۳: ۴۰). در مقدمه قانون اساسی آمده است: "رسالت قانون اساسی این است که زمینه‌های اعتقادی نهضت را عینیت بخشد و شرایطی را بوجود آورد که در آن انسان با ارزش‌های والا و جهان شمول اسلامی پرورش یابد". اصل ۱۱ قانون اساسی می‌گوید: به حکم آیه "ان هذه امه واحده و انا ربکم فاعبدون" همه مسلمانان یک امت بوده و دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است، سیاست کلی خود را بر پایه ائتلاف و اتحاد ملل اسلامی قرار دهد و کوشش پیگیر به عمل آورد تا وحدت سیاسی، اقتصادی و فرهنگی جهان اسلام را تحقق بخشد. "احیای تمدن اسلامی به عنوان آرمان اصلی انقلاب و فراز اصلی بیانیه گام دوم رهبری خطاب به جوانان است: "... دهه‌های آینده دهه‌های شما است و شما باید کارآزموده و پُرانگیزه از انقلاب خود حراست کنید و آن را هرچه بیشتر به آرمان بزرگش که ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (ارواحنا فداه) است، نزدیک کنید" (۱۳۹۷/۱۱/۲۴). "هدف نهائی را باید امت واحده اسلامی و ایجاد تمدن اسلامی جدید بر پایه دین و عقلانیت و علم و اخلاق، قرار داد" (۱۳۹۰/۰۶/۲۶).

۱۱- افشای چهره واقعی کشورهای غربی و کمک به بیداری اسلامی ملت‌ها

افشای چهره و ماهیت واقعی غرب به سرکردگی امریکا از دستاوردهای دیگرانقلاب است. انقلاب اسلامی، ماهیت آزادی، دموکراسی و دفاع از حقوق بشر ادعایی آن‌ها را برای ملت‌ها برملا کرد. با شناخت ملت‌ها از ماهیت واقعی آمریکا و متحدینش و مشاهده مقاومت ملت انقلابی ایران در مقابل آن‌ها، روحیه مقاومت و استکبارستیزی در مسلمانان تقویت شد و نهضت‌های آزادی بخش و جبهه

مقاومت در کشورهای اسلامی تحت سلطه آمریکا و حکام دست نشانده آن شکل گرفت. حزب الله در لبنان، انصارالله در یمن و حماس در فلسطین و ... نمونه‌هایی از این جبهه مقاومت هستند.

۱۲- شکست ابهت آمریکا و ایجاد روحیه استکبارستیزی در ملت‌ها

به دلیل جنایات و ستمگری‌های آمریکا نسبت به مردم ایران، مبارزه با آمریکا همواره یکی از اصول سیاست خارجی انقلاب بوده است. در طول نیم قرن گذشته هیچ حادثه‌ای به اندازه انقلاب اسلامی نتوانسته به حیثیت بین‌المللی آمریکا ضربه وارد کند. سقوط رژیم شاهنشاهی که به عنوان مدافع و حافظ منافع آمریکا در منطقه عمل می‌کرد؛ اخراج ده‌ها هزار کارشناس و مستشار آمریکایی از ایران؛ خروج از «پیمان ستو» که برای حفظ منافع آمریکا تشکیل شده بود؛ اشغال لانه جاسوسی و دستگیری دیپلمات‌های جاسوس و ده‌ها نمونه دیگر از جمله موارد تحقیر آمریکاست. مقابله علنی و آشکار آمریکا علیه انقلاب اسلامی ایران نتیجه این ضربات پیاپی است که به حیثیت بین‌المللی آمریکا وارد شده است. اکنون آمریکا نه تنها عقبه‌های استراتژیک خود در منطقه را از دست داده است، بلکه این عقبه‌ها نظیر لبنان، سوریه، افغانستان، یمن، عراق و ... به عقبه‌های اقتدار ایران اسلامی تبدیل شده‌اند. روزنامه آمریکایی "نیویورک تایمز" به صراحت می‌نویسد: هیچ کشوری مانند ایران لیاقت رهبری خاورمیانه را ندارد (به نقل از کیهان: ۱۳۹۷/۱۱/۲). رهبری در بیانیه گام دوم در رابطه با این دستاورد انقلاب فرمودند: "با پیروزی انقلاب نماد ایستادگی در برابر زورگویان و مستکبران و در رأس آنان آمریکا، روزبه‌روز برجسته‌تر شد ... قدرت‌های انحصارگر جهان که همواره حیات خود را در دست اندازی به استقلال دیگر کشورها و پایمال کردن منافع حیاتی آن‌ها برای مقاصد شوم خود دانسته‌اند، در برابر ایران اسلامی و انقلابی، اعتراف به ناتوانی کردند ... (۱۳۹۷/۱۱/۲۴).

۱۳- جهانی کردن مبارزه با رژیم صهیونیستی

نامشروع اعلام کردن اسرائیل و مبارزه با آن از دیگر محورهای اصلی سیاست خارجی جمهوری اسلامی است (اسحاقی: ۱۳۸۶). در سایه این سیاست‌ها، امروز کار رژیم اشغالگر قدس که دو خط آبی به نشانه از نیل تا فرات روی پرچم آن نقش بسته است، به جایی رسیده که از ترس جبهه مقاومت دور خود دیوار حائل کشیده و در جنگ‌های چند روزه از حزب‌الله لبنان و حماس و جهاد اسلامی شکست‌های سنگینی خورده است. چنانچه رهبر انقلاب فرمودند: رژیم صهیونیستی که در دو جنگ قبلی با گروه‌های مقاومت، در برهه‌ای بعد از ۲۲ روز و در برهه‌ای دیگر بعد از ۸ روز درخواست آتش بس کرد، در آخرین درگیری بعد از ۴۸ ساعت خواستار آتش بس شد و این

یعنی به زانو درآمدن رژیم غاصب صهیونیستی (۱۳۹۷/۱۰/۱۰).

۱۴- صدور انقلاب و حمایت از حقوق مستضعفان

بر اساس اصل ۱۵۴ قانون اساسی، "جمهوری اسلامی ایران سعادت انسان در کل جامعه بشری را آرمان خود می‌داند و استقلال و آزادی و حکومت حق و عدل را حق همه مردم جهان می‌شناسد. بنابراین در عین خودداری کامل از هرگونه دخالت در امور داخلی ملت‌های دیگر از مبارزه حق طلبانه مستضعفین در برابر مستکبرین در هر نقطه از جهان حمایت می‌کند". امام خمینی فرمودند: "ما انقلاب را به تمام جهان صادر می‌کنیم؛ چرا که انقلاب ما اسلامی است ... (صحیفه امام، ۱۲: ۱۴۸)". مسئولان ما باید بدانند که انقلاب ما محدود به ایران نیست. انقلاب مردم ایران، نقطه شروع انقلاب بزرگ جهان اسلام به پرچمداری حضرت حجت است... (امام خمینی، ۲۱: ۳۲۷). "صدور انقلاب؛ یعنی صدور فرهنگ انسان ساز اسلام و صدور صفا و خلوص و تکیه و اصرار بر ارزش‌های انسانی. ما به این کار و انجام این وظیفه افتخار می‌کنیم. این راه انبیاست و ما این راه را باید ادامه دهیم" (آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۴: ۲۴۷-۲۴۴). می‌توان گفت ملت‌های مسلمان یمن، فلسطین، عراق، لیبی، سوریه، مصر، الجزایر، نیجریه، بحرین، مراکش و ... با پیروی از این نقشه راه انقلاب اسلامی به پا خاسته‌اند؛ برخی طعم پیروزی را چشیده‌اند و برخی دیگر به مقاومت ادامه می‌دهند. به انفعال کشاندن آمریکا و دولت غاصب اسرائیل و ایادی آن‌ها، شکست داعش با آن عقبه عظیم و پیچیده، نتیجه همین بیداری اسلامی و صدور ارزش‌های انقلاب است که نقشه‌های پیچیده آمریکا و متحدینش را در خاورمیانه به چالش کشیده‌اند. افزون بر کشورهای اسلامی بسیاری از حرکت‌ها و جنبش‌هایی که امروز شاهد شکل‌گیری آن در کشورهای مختلف هستیم برگرفته از انقلاب اسلامی ایران و تفکرات امام خمینی است (نوری همدانی: ۱۳۹۷a). تا جایی که جلیقه‌زرها در فرانسه فریاد می‌کشند ما راه امام خمینی را در پیش گرفته‌ایم (نوری همدانی: ۱۳۹۷b).

۱۵- احیای ارزش‌های معنوی در میان مبارزان مسلمانان

مهم‌ترین تأثیر انقلاب اسلامی بر مردم انقلابی و مبارز جهان، اسلام‌گرایی و محوری کردن آن در مبارزه بود. خجالت از مسلمانی و پنهان داشتن اسلام در میان مبارزان، جای خود را به فخر و مباهات به اسلام و مسلمانی داد ... توسعه فرهنگ عاشورا و قیام حسینی نیز شور انقلابی و سلحشوری خاصی را در میان مبارزان ایجاد کرد (اسحاقی: ۱۳۸۶).

۱۶- کسب عزت و اقتدار ملی، منطقه‌ای و جهانی

تا پیش از پیروزی انقلاب اسلامی، کشور ایران در معادلات سیاسی و تصمیم‌گیری‌های جهانی، نقش و قدرت تعیین‌کننده‌ای نداشت ... (اسحاقی: ۱۳۸۶). رهبر انقلاب در بیانیه گام دوم از آن با عنوان: "تأثیر اساسی در منطقه و دارای منطق قوی در مسائل جهانی" یاد کردند و با اشاره به تغییر چالش‌های انقلاب اسلامی با غرب فرمودند: "ایران مقتدر، امروز هم مانند آغاز انقلاب با چالش‌های مستکبران روبه‌رو است اما با تفاوتی کاملاً معنی‌دار. اگر آن روز چالش با آمریکا بر سر کوتاه کردن دست عمال بیگانه یا تعطیلی سفارت رژیم صهیونیستی در تهران یا رسوا کردن لانه جاسوسی بود، امروز چالش بر سر حضور ایران مقتدر در مرزهای رژیم صهیونیستی و برچیدن بساط نفوذ نامشروع آمریکا از منطقه‌ی غرب آسیا و حمایت جمهوری اسلامی از مبارزات مجاهدان فلسطینی در قلب سرزمین‌های اشغالی و دفاع از پرچم برافراشته‌ی حزب‌الله و مقاومت در سراسر این منطقه است. و اگر آن روز، مشکل غرب جلوگیری از خرید تسلیحات ابتدایی برای ایران بود، امروز مشکل او جلوگیری از انتقال سلاح‌های پیشرفته‌ی ایرانی به نیروهای مقاومت است. و اگر آن روز گمان آمریکا آن بود که با چند ایرانی خودفروخته یا با چند هواپیما و بالگرد خواهد توانست بر نظام اسلامی و ملت ایران فائق آید، امروز برای مقابله‌ی سیاسی و امنیتی با جمهوری اسلامی، خود را محتاج به یک ائتلاف بزرگ از ده‌ها دولت معاند یا مرعوب می‌بیند و البته باز هم در رویارویی، شکست می‌خورد. ایران به برکت انقلاب، اکنون در جایگاهی متعالی و شایسته‌ی ملت ایران در چشم جهانیان و عبورکرده از بسی‌گردنه‌های دشوار در مسائل اساسی خویش است" (آیت‌الله خامنه‌ای: ۱۳۹۷/۱۱/۲۴) و "ملت ایران در هر قضیه مهم جهانی که با آن به طور جدی مخالف باشد، آن مسئله پیش نمی‌رود و متوقف می‌شود. امروز این ملت در مسائل مهم جهانی دارای یک رأی مهم است و..." (آیت‌الله خامنه‌ای: ۱۳۷۴/۱۱/۲۰).

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش، تحلیل تطبیقی دستاوردهای سیاسی انقلاب اسلامی با آرمان‌های مندرج در قانون اساسی با تأکید بر محورهای بیانیه گام دوم رهبری بود که برای تحقق این هدف سه سوال پژوهشی مطرح شد. جهت پاسخ به سوال اول تحقیق، آرمان‌های انقلاب اسلامی ایران از متن قانون

اساسی جمهوری اسلامی استخراج و تبیین شد (جدول ۱).

جهت پاسخ به سوال دوم تحقیق دستاوردهای سیاسی ۴۰ ساله انقلاب اسلامی با تاکید بر بیانات رهبری در بیانیه گام دوم استخراج (جدول ۲) و سپس اهم دستاوردها تجمیع و طبقه‌بندی شد (جدول ۳). یافته‌های پژوهش در جهت پاسخ به سوال سوم تحقیق، نشان می‌دهد که انقلاب اسلامی در زمینه تحقق مهم‌ترین آرمان‌های خود نظیر: سرنگونی حاکمیت ۲۵۰۰ ساله شاهنشاهی و تشکیل حکومت جمهوری اسلامی؛ تدوین قانون اساسی؛ استقرار حاکمیت ولایت فقیه و پیوند دین و سیاست؛ تشکیل مجلس شورای اسلامی و نهاد شورای نگهبان؛ تحقق مردم‌سالاری دینی؛ استقلال سیاسی؛ ایجاد ثبات، امنیت و حفظ تمامیت ارضی کشور؛ توسعه آزادی‌های قانونی؛ ارتقاء آگاهی‌های عمومی و مشارکت‌های مردمی؛ استقرار نسبی عدالت اجتماعی؛ ایجاد روحیه استکبارستیزی در ملت‌ها و جهانی کردن مبارزه با رژیم صهیونیستی؛ تنظیم سیاست خارجی و ارتباط با دیگر دولت‌ها بر اساس اصول عزت، حکمت، مصلحت و سیاست نه شرقی، نه غربی؛ حمایت از جهان اسلام؛ احیا و معرفی اسلام ناب به عنوان مکتب تعالی‌بخش و تلاش برای احیای تمدن اسلامی؛ افشای چهره واقعی کشورهای غربی و ایجاد بیداری اسلامی؛ صدور انقلاب و گسترش پیام انسانی و آزادی بخش انقلاب؛ حمایت از ملت‌های مظلوم و دفاع از حقوق آن‌ها؛ احیای ارزش‌های معنوی در میان مبارزان مسلمان؛ شکست ابهت آمریکا و ایجاد روحیه استکبارستیزی در ملت‌ها؛ کسب عزت و اقتدار منطقه‌ای و بین‌المللی و حضور قدرتمند و تأثیرگذار در منطقه و جهان موفق بوده است. در تحلیل این نتایج می‌توان گفت، انقلاب اسلامی با محوریت گفتمان دینی و به رهبری یک رهبر دینی و ملی، توانسته است مهم‌ترین آرمان‌های انقلاب اسلامی را که در قانون اساسی آن متجلی است، تحقق بخشد. رهبر انقلاب در این راستا با اشاره اجمالی به دستاوردهای ۴۰ ساله انقلاب اسلامی در بیانیه گام دوم فرمودند: "محصول تلاش چهل‌ساله، اکنون برابر چشم ما است: کشور و ملتی مستقل، آزاد، مقتدر، باعزت، متدین، پیشرفته در علم، انباشته از تجربه‌هایی گران‌بها، مطمئن و امیدوار، دارای تأثیر اساسی در منطقه و دارای منطق قوی در مسائل جهانی ... و بسی ویژگی‌های افتخارآمیز دیگر که همگی محصول انقلاب و نتیجه‌ی جهت‌گیری‌های انقلابی و جهادی است" (۱۳۹۷/۱۱/۲۴).

بر اساس یافته‌های دیگر تحقیق، حرکت جدی در مسیر تحقق عدالت اجتماعی از دیگر آرمان‌های مهم انقلاب اسلامی است که در قانون اساسی آن نیز انعکاس یافته و تا حدودی محقق شده ولی

با نقطه آرمانی آن فاصله وجود دارد. چنانچه رهبری انقلاب در بیانیه گام دوم با اشاره به علل عدم تحقق این آرمان فرمودند: "بدانید که اگر بی‌توجهی به شعارهای انقلاب و غفلت از جریان انقلابی در برهه‌هایی از تاریخ چهل‌ساله نمی‌بود - که متأسفانه بود و خسارت بار هم بود - بی‌شک دستاوردهای انقلاب از این بسی بیشتر و کشور در مسیر رسیدن به آرمان‌های بزرگ بسی جلوتر بود و بسیاری از مشکلات کنونی وجود نمیداشت" (۱۳۹۷/۱۱/۲۴).

همچنین یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که "ایجاد تمدن نوین اسلامی" آرمان نهایی انقلاب اسلامی است که هنوز محقق نشده است و در این مورد نیز دستاوردها با آرمان‌ها فاصله دارد. رهبر معظم انقلاب در این خصوص فرمودند: "... جهت‌گیری حرکت عمومی ملت ایران به سمت تشکیل جامعه اسلامی و در نهایت تمدن پیشرفته اسلامی است ... و همه راهکارها باید با الهام از جهت‌گیری کلی کشور یعنی «رسیدن به جامعه اسلامی و تمدن پیشرفته اسلامی» صورت گیرد" (۱۳۹۸/۳/۱). بر اساس نتایج تحقیق می‌توان گفت انقلاب اسلامی ایران به بسیاری از آرمان‌های سیاسی خود نایل شده و برای نیل به آرمان تحقق کامل عدالت اجتماعی و ایجاد تمدن نوین اسلامی، نیاز به تلاش و کوشش بیشتر دارد.

به عنوان پیشنهاد پژوهشی و با عنایت به نتایج تحقیق، توصیه می‌شود علاقمندان موانع و راه کارهای تحقق عدالت اجتماعی و نیز ایجاد تمدن نوین اسلامی را مورد مطالعه قرار دهند. همچنین تحقیق در مورد عیوب ساختاری و ضعف‌های مدیریتی به عنوان چالش‌های درونی مورد اشاره رهبری در بیانیه گام دوم، توصیه می‌شود. در تحقیق حاضر، صرفاً به دستاوردهای سیاسی انقلاب اسلامی پرداخته شده که جزو محدودیت تحقیق است؛ پیشنهاد می‌شود محققین علاقمند، دستاوردهای ۴۰ ساله انقلاب اسلامی را در سایر زمینه‌ها مورد بررسی قرار دهند.

منابع

- آیت الله خامنه ای، سیدعلی (۱۳۹۷). «بیانیه گام دوم انقلاب خطاب به ملت ایران»، قابل بازیابی در: farsi.khamenei.ir
- آیت الله خامنه ای، سیدعلی (۱۳۹۴). حدیث ولایت، خدمات فرهنگی مرکز نور، جلد ۱.
- آیت الله خامنه ای، سیدعلی (۱۳۹۸). بیانات رهبری در دیدار با دانشجویان، خبرگزاری فارس: ۱۳۹۸/۳/۱.
- آیت الله خامنه ای، سیدعلی (۱۳۹۷). "بشارت پیروزی‌های بزرگتر از به زانو درآوردن ۴۸ ساعته رژیم صهیونیستی"، khamenei.ir، ۱۳۹۷/۱۰/۱۰.
- آیت الله خامنه ای، سیدعلی (۱۳۹۲). بیانات در جلسه تبیین سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، khamenei.ir، ۱۳۹۲/۱۲/۲۰.
- آیت الله خامنه ای، سیدعلی (۱۳۹۰). بیانات در اجلاس بین‌المللی بیداری اسلامی، khamenei.ir، ۱۳۹۰/۰۶/۲۶.
- آیت الله خامنه ای، سیدعلی (۱۳۷۴). اقامه نماز جمعه به امامت رهبر معظم انقلاب اسلامی، leader.ir، ۱۳۷۴/۱۱/۲۰.
- آیت الله نوری همدانی، حسین (۱۳۹۷a). پیروزی جبهه حق در کشورهای اسلامی مشهود است، خبرگزاری فارس، ۱۳۹۷/۱۰/۸.
- آیت الله نوری همدانی، حسین (۱۳۹۷b). دستاوردها و برکات انقلاب برای مردم تبیین شود، خبرگزاری فارس، ۱۳۹۷/۱۰/۳.
- امام خمینی، روح‌الله (۱۳۸۵). صحیفه امام، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، چاپ چهارم، ج ۲۱، ۱۵ و ۱۲.
- امام خمینی، روح‌الله (۱۳۶۸). وصیت نامه سیاسی - الهی، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- آزادی، افشین؛ ترابی، محمد و حیدرپور، ماشاءالله (۱۳۹۹). «جمهوری اسلامی ایران و فضای مجازی؛ راهکارهایی برای حل چالش‌ها»، فصلنامه مطالعات دفاع مقدس، سال ششم، شماره ۳.
- اسحاقی، سیدحسین (۱۳۸۶). ارمغان انقلاب (تلخیصی از نود و دو دستاورد انقلاب اسلامی ایران)، مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما، تهران: زلال کوثر.
- بصیرت (۱۳۹۵). «نیم‌نگاهی به دستاوردهای انقلاب اسلامی»، ۱۳۹۵/۱۱/۱۸.
- بهروز، صمد (۱۳۹۸). «مولفه‌های تاثیرگذاری حداکثری انقلاب اسلامی ایران بر حزب‌الله لبنان»، فصلنامه پژوهش‌های انقلاب اسلامی، سال هشتم، بهار، شماره ۲۸، صص ۲۵-۴۷.

- پیرهادی، مهدی (۱۳۹۷). «بیانیه گام دوم؛ مرور چهل سال عزت، ترسیم آینده‌ای پر افتخار»، خبرگزاری فارس: ۱۳۹۷/۱۲/۲۵.
- جمالی زواره، ساره (۱۳۹۷). دستاوردهای سیاسی انقلاب اسلامی، تهران: انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
- جنیدی، رضا و ملائی، مسعود (۱۳۹۸). «راهبردهای مبتنی بر قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در مقابله با قدرت هوشمند ایالات متحده آمریکا»، فصلنامه راهبرد سیاسی، دوره ۳، شماره ۸.
- حاج علی اکبری، محمدجواد (۱۳۹۷). «نکات کلیدی در تحلیل بیانیه گام دوم»، khamenei.ir
- خاندوزی، سیداحسان (۱۳۹۷). «گام دوم و اصلاحات نظام سیاست‌گذاری»، khamenei.ir
- رستمی، مصطفی (۱۳۹۷). «تمام کلمات بیانیه رهبر انقلاب حرف دارد/ دانشجویان بیانیه را تبیین کنند» خبرگزاری فارس: ۱۳۹۷/۱۲/۱.
- روزنامه کیهان (۱۳۹۷). «نیویورک‌تایمز: هیچ کشوری مانند ایران لیاقت رهبری خاورمیانه را ندارد»، ۱۳۹۷/۱۱/۲.
- زرهانی، سیداحمد (۱۳۹۷). «۳ زاویه قابل تأمل بیانیه گام دوم انقلاب»، خبرگزاری فارس: ۱۳۹۷/۱۲/۲۰.
- سبزه‌ای، محمدتقی (۱۳۹۵). «بررسی و تحلیل جامعه‌شناختی نتایج سیاسی انقلاب اسلامی»، مطالعات انقلاب اسلامی، سال سیزدهم، شماره ۴۷.
- صابری، محمد (۱۳۹۷). «مسیر گام دوم انقلاب؛ گذر از چالش‌ها و تحقق آرمان‌ها»، پایگاه اطلاع‌رسانی دولت، ۲۷ اسفند.
- عبدالهی، کیان (۱۳۹۷). «بررسی ابعاد بیانیه گام دوم انقلاب»، باشگاه خبرنگاران جوان، ۱۳۹۷/۱۱/۲۷.
- عمید زنجانی، عباسعلی (۱۴۲۱ ه.ق). فقه سیاسی، تهران، امیرکبیر، جلد ۱.
- فدوی بنده قرائی، احمد و تقی‌زاده، ابراهیم (۱۳۹۱). «آزادی و جایگاه آن در اندیشه حقوق بشری امام خمینی»، مطالعات حقوق بشر اسلامی، سال اول، شماره اول.
- فردوست، حسین (۱۳۹۵). «ظهور و سقوط سلطنت پهلوی»، جلد ۱، به نقل از basirat.ir، ۱۸ بهمن.
- کاظمی، پریسا و بشیری، اکبر (۱۳۹۸). «سازوکارهای تضمین حقوق بنیادین بشر در نظام حقوقی عمومی ایران»، دو فصلنامه مطالعات حقوق بشر اسلامی، دوره ۸، شماره ۱۶، بهار و تابستان.
- مدنی، جلال الدین (۱۳۸۷). «وابستگی حکومت پهلوی»، سقوط ۲: مجموعه مقالات دومین همایش بررسی علل فروپاشی سلطنت پهلوی، تهران: موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، به نقل از rasekhoon.net ۱۱ خرداد ۱۳۹۳.
- مرتضوی امامی زواره، سیدعلی، (۱۳۹۳)، دستاوردهای بین‌المللی انقلاب اسلامی، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی.

مشرق نیوز (۱۳۹۷). «خلاصه ای از جنایات هولناک و خیانت های رضاخان»، ۶ اردیبهشت.
مطهری، مرتضی (۱۳۷۲). پیرامون انقلاب اسلامی، تهران، صدرا، چاپ نهم.
نصیری، سوناز (۱۳۹۸). «نقش قدرت نرم در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران (مطالعه موردی عراق)»، دو فصلنامه مطالعات قدرت نرم، دوره ۹، شماره ۱.